

Stand van zaken Nationaal Natuurherstelplan

Augustus 2024 is de Europese Natuurherstelverordening (NHV) in werking getreden (CWS 24-29). Deze verordening verplicht de lidstaten binnen 2 jaar met een Nationaal Natuurherstelplan (NHP) te komen. Het ministerie van LNV is inmiddels gestart met de voorbereidingen voor het Nationaal Natuurherstelplan. Er wordt gewerkt aan een programmaplan, waarvoor op dit moment de uitgangspunten geformuleerd worden.

De planning van LNV ziet er als volgt uit:

- Voorjaar 2025: opstellen programmaplan
 - 27 maart 2025 BO Natuur: bespreken uitgangspunten programmaplan
 - 19 juni 2025 BO Natuur: bespreken programmaplan
 - 4 juli 2025 Ministerraad: vaststellen programmaplan
- 1 september 2026: concept Natuurherstelplan gereed
- 1 september 2027: definitief Natuurherstelplan gereed

De governance is nog in ontwikkeling bij LNV, maar het is de bedoeling dat het Natuurherstelplan bestuurlijk besproken wordt in het BO Natuur. Hier zitten de Unie – en VNG – normaal gesproken niet aan tafel, het is tussen provincies en rijk. Voor het Natuurherstelplan schuiven Unie en VNG dan aan. Het is positief dat LNV de mede-overheden goed betreft bij het opstellen van het NHP. Zie voor meer informatie over proces, planning en governance de bijlage (p. 4 en 5).

Opzet programmaplan

Het programmaplan beschrijft de Nederlandse aanpak, inspanningen en samenwerking om de doelstellingen van de NHV te realiseren. Het duidt daarmee de route naar het formuleren van het NHP. Het programmaplan bevat straks de gedeelde uitgangspunten, de governance-structuur, strategische keuzes in wet- en regelgeving, een planning richting de opstelling van het NHP, duiding van het proces tot opzetten van benodigde monitoring van het NHV, een strategie voor omgevingsmanagement, een opzet voor de planning- en controlecyclus voor het programma, een financiële planning en tot slot een kansen- en risicoanalyse.

Om tot een gedragen en uitvoerbaar NHP te komen, wil LNV procesafspraken maken met Rijksdepartementen en medeoverheden. Deze afspraken zullen landen in het programmaplan.

Uitgangspunten programmaplan

De uitgangspunten dienen als leidraad bij het maken van strategische keuzes en het vormgeven van het proces om tot het NHP te komen. Ze hebben betrekking op ambities en doelen, governance en wet- en regelgeving en omgevingsmanagement. Hieronder een nadere toelichting op de uitgangspunten zoals die nu besproken worden (tekst LNV).

Ambities en doelen: het Natuurherstelplan wordt opgesteld binnen de kaders van de NHV en het EU-format. De noodzaak om tijdig maatregelen uit te voeren voor natuurherstel is hierin onontbeerlijk. Het NHP wordt zodanig ingericht dat het aansluit bij de specifieke kenmerken van Nederland en het Nederlandse cultuurlandschap. Dit betekent een gezonde leefomgeving met veerkrachtige natuur, zowel in als nabij de leefomgeving van Nederlanders. Daarbij houdt het plan rekening met de realiteit van een dichtbevolkte delta, waarin bedrijvigheid en uiteenlopende belangen samenkomen. Hierin worden de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- a. *Het doel is een effectieve en dekkende implementatie van de NHV;*

De NHV is ambitieus en vraagt zeker richting 2050 veel van Nederland. Het krappe tijdsplan, de

brede scope en de complexiteit van de verordening vragen om een werkwijze die efficiënt is ingericht:

- Op ambtelijk niveau worden daarom scenario's uitgewerkt die invulling geven aan de eisen die de NHV stelt. Hierbij wordt zo goed mogelijk aangesloten bij bestuurlijke wensen. Dat vereist een in het programmaplan heldere opdracht om ambtelijk uit te werken.
 - Na de ambtelijke uitwerking van scenario's vindt hierover bestuurlijke besluitvorming plaats. De keuze(s) krijgen daarna verdere uitwerking in het NHP.
 - Het nakomen van verplichtingen uit deze verordening moet afdoende worden geborgd om te voorkomen dat niet afdoende nakoming van de verordening zorgt voor nieuwe juridische procedures.
- b. *Meervoudig ruimtegebruik heeft prioriteit;*
De NHV legt hersteldoelen op aan verschillende ecosystemen en heeft invloed op verschillende ruimtelijke opgaven. Energie, wonen, defensie, voedselzekerheid en economie moeten voldoende ruimte houden bij het opstellen van het Nationaal Herstelplan. Daarom is het uitgangspunt om natuurherstel te verweven met deze en andere activiteiten, tenzij zoning netto meer ruimte oplevert. Natuurherstel wordt daarbij niet gezien als belemmering, maar als randvoorwaarde en kans. Wanneer belangen schuren wordt een transparant en rechtvaardig afwegingskader gehanteerd dat hiervoor moet worden opgesteld conform de eisen van de verordening.
- c. *De uitvoerbaarheid van maatregelen, binnen een haalbaar tijdspad;*
In de planvorming wordt samengewerkt met de partijen die verantwoordelijk zijn voor de uitvoering en die (moeten kunnen) beschikken over de benodigde capaciteit, kennis en doorlooptijd van maatregelen. Dit geldt direct voor de opgave tot aan 2030. Dat zorgt ervoor dat we beloftes kunnen nakomen. Het is daarbij belangrijk dat de prioriteiten aansluiten bij de keuzes die worden gemaakt in de ministeriële commissie economie & natuurherstel voor 2030.

Governance en wet- en regelgeving: voor uitvoering van de NHV zijn bestuurlijke afspraken nodig. Hierbij gaat het om het vastleggen van taken, bevoegdheden en instrumenten zoals bestuurlijke afspraken en wet- en regelgeving tussen overheden. Hierin worden de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- a. *Besluiten worden zoveel mogelijk in gezamenlijkheid door het Rijk en medeoverheden voorbereid;*
De besluitvorming waaronder keuzes over de bevoegdheidsverdeling en instrumentering worden zoveel mogelijk gezamenlijk voorbereid. LNVN is primair verantwoordelijk voor de implementatie van de NHV en de vaststelling van het NHP. Andere departementen (IenW, VRO, KGG en Defensie) hebben artikelverantwoordelijkheid en beslissen mee. Medeoverheden, vanuit hun eigen wettelijke taken en bevoegdheden, zijn op basis van hun verantwoordelijkheid actief betrokken bij de opstelling en toetsing van het NHP. De verdeling en inrichting van rollen en verantwoordelijkheden wordt nader uitgewerkt bij het opstellen van programmaplan.
- b. *Taken, verantwoordelijkheden en instrumenten moeten zoveel mogelijk aansluiten bij bestaande bestuurlijke afspraken, (wettelijke) taken en bevoegdheden;*
De NHV bouwt voort op bestaande Europese richtlijnen zoals de Vogelrichtlijn, Habitatrichtlijn, Kaderrichtlijn Water en Kaderrichtlijn Mariene Strategie. De uitvoering daarvan loopt en de implementatie van de NHV moet hierop aansluiten zodat bestaande taken, bevoegdheden en governance worden benut. De bestaande eerdergenoemde Europese richtlijnen zijn verder uitgewerkt in de Omgevingswet, die het belang van natuur regelt als onderdeel van de fysieke leefomgeving. Bij implementatie van de NHV wordt daarom bij voorkeur aangesloten bij de Omgevingswet. Daarvoor worden indien nodig aanvullend nieuwe bestuurlijke afspraken gemaakt en waar nodig in wetgeving vastgelegd.
- c. *De totstandkoming van het NHP verloopt in fasen, waarbij de ambtelijke voorbereiding overgaat in bestuurlijke besluitvorming;*

Om het NHP te kunnen vaststellen is kennisverwerving en planvorming nodig alvorens over te kunnen gaan tot besluitvorming. Daarom wordt conform het genoemde onder 1a een heldere ambtelijke opdracht opgehaald zodat de ambtelijke voorbereiding gereed is voor bestuurlijke besluitvorming in het BO-Natuur en Ministerraad.

d. *Niet verrassen;*

De te nemen besluiten zijn complex, raken aan grote belangen en zijn daardoor gevoelig. Het uitgangspunt voor de ambtelijke- en bestuurlijke samenwerking is dat het delen van informatie gebeurt vanuit wederzijdse transparantie tussen partijen.

Omgevingsmanagement: de NHV schrijft voor dat er bij de implementatie van de verordening sprake moet zijn van 'participatieve, geïntegreerde en biodiversiteits-inclusieve ruimtelijke ordening en doeltreffende beheersprocessen'. Waaronder dialoog en actieve verspreiding van wetenschappelijk onderbouwde informatie over biodiversiteit en de voordelen van natuurherstel. Om dit te realiseren worden de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- a. In het programmaplan wordt vastgesteld op welke wijze de samenwerking met spelers wordt ingericht, zodat betrokkenen weten op welke onderwerpen zij op welk moment hun bijdrage kunnen leveren en hoe zij invloed kunnen uitoefenen;
- b. Tijdige en toegankelijke communicatie op ambtelijk en maatschappelijk niveau zorgt ervoor dat betrokkenen over voldoende en juiste informatie beschikken, gebaseerd op de meest recente wetenschappelijke inzichten;
- c. Betrokkenen op ambtelijk en maatschappelijk niveau krijgen inzicht in de wijze waarop hun inbreng wordt verwerkt. Wensen die niet kunnen worden ingewilligd, worden onderbouwd;
- d. Bestaande ambtelijke en maatschappelijke samenwerkingen worden waar mogelijk benut;
- e. Er wordt zoveel mogelijk gebiedsgericht gewerkt via bestaande programma's en samenwerkingsverbanden om de betrokkenheid van stakeholders te bevorderen;
- f. Naast participatie wordt brede publiekscommunicatie ingezet om het inzicht in de voordelen van natuurherstel te vergroten.

Bijlage: Proces, planning en governance

Onderstaande informatie is afkomstig van LVVN.

i. Artikelverantwoordelijkheid NHV

Systeemverantwoordelijke	LVVN, daarnaast coördinerend op wetgeving en monitoring		
	Departement	Type verantwoordelijkheid	Artikel in de NHV / ecosystemen
Artikelen tav het herstellen van ecosystemen in de NHV	LVVN	Hoofdverantwoordelijkheid	4. Terrestrisch, Kust en Zoetwater 5. Marien 6. Energie uit hernieuwbare bronnen 7. Nationale Defensie 10. Bestuivers 11. Landbouw 12 & 13. Bos & bomen
		Medeverantwoordelijkheid	8. Stedelijk 9. Rivieren en uiterwaarden
	I&W	Hoofdverantwoordelijkheid	9. Rivieren en uiterwaarden
		Medeverantwoordelijkheid	4. Kust en Zoetwater 5. Marien
	VRO	Hoofdverantwoordelijkheid	8. Stedelijk
Artikelen met een uitzonderingsgrond in de NHV	KGG	Medeverantwoordelijkheid	6. Energie uit hernieuwbare bronnen
	Defensie	Medeverantwoordelijkheid	7. Nationale Defensie

ii. Governance

Programmateam NHV: Ambtelijk LVVN, directie natuur, actief in het kernteam, team monitoring of het NHP-team.

Rijksstuurgroep: Onderling overleg binnen het rijk, bijvoorbeeld ter voorbereiding van besluitvorming in de ministerraad; voorzitter directeur natuur LVVN.

Interbestuurlijke stuurgroep: Afvaardiging van betrokken afdelingen van ministeries die artikelverantwoordelijkheid hebben en medebeslissers van de medeoverheden/koepels. Voorzitter: directeur natuur van LVVN.

- Gegeven de gedeelde opgave en bestaande taak- en bevoegdheidsverdeling ligt hier het zwaartepunt van de inhoudelijke sturing en voorbereiding voor bestuurlijke besluitvorming. Dit past ook bij het uitgangspunt om zoveel mogelijk gezamenlijk te beslissen uitgaande van bestaande wettelijke taken en bevoegdheden.

Werkgroepen: Leveren, onder regie van het programmateam, de inhoudelijke inbreng vanuit bestaande natuurprogramma's en gremia voor de inrichting van het NHP evenals op overkoepelende zaken zoals monitoring, juridische implementatie en financiën.

- Hierbij zijn in ieder geval betrokken: de verantwoordelijke departementen, de provincies, gemeenten en waterschappen. Ook uitvoeringsorganisaties en TBO's kunnen hier waar nodig onderdeel van uitmaken.
- Een (ambtelijke) interbestuurlijke werkgroep bereidt de stuurgroepen voor.

Verantwoordelijkheidsverdeling bij vaststelling

Nationaal Herstelplan & Programmaplan

